

2. A RÁKOSPALOTA-KERTVÁROSI ÁRPÁD-HÁZI SZENT MARGIT PLÉBÁNIA

A XV. kerület legfiatalabb plébániája, amelynek szervezése is csak a második világháború idején kezdődött, Szent Margitot választotta védőszentjéül. Területe Rákospalota Ófalutól északkeletre helyezkedik el, ahol az 1850-es években – a Károlyi-birtok részeként – még mezőgazdasági művelés folyt. Az 1800-as évek végén kezdődött a parcellázás, és az első házsorok a mai Esthajnal és Benkő István utcában az 1910-es években épültek fel. Az 1920-as, 1930-as években újabb parcellázás kezdődött, és ekkor főleg tisztviselők telepedtek le. A Fóti út (ma Régi Fóti út) és a Dunakeszi felé haladó vasút közti területen Rákospalota Kertváros nevű városrésze alakult ki, amelynek nevét a közemlékezet adta.¹ Az 1940-es évek elejére a népességszám 4000 fölé emelkedett.

A katolikus lakosság a Nagyboldogasszony-templomba járt misére, bár az túlságosan messzire, 2,5–3,5 km-re volt tőlük. 1942. december 30-án Oetter György, a templom plébánosa jelentette a váci püspöknek, hogy helyet találtak a vasárnapi szentmisék tartására. Erre a Gyóni Géza téri (ma Alig tér) állami iskolában kaptak lehetőséget. Az 1942. szeptember 1-jétől rendszeressé vált szertartásokon igen sok hívő vett részt, főként az idősebb korosztályból.

November 8-án a plébános elnökletével templomépítő bizottság alakult, amelynek világi elnöke Keresztes Pál nyugalmazott postaellenőr és Raák László rendőrségi főtanácsos volt.² Tagjai Rónai Antal iskolaigazgató, Lehoczky Sebestyén állami tanító, mint a hívek képviselői. A templom számára a Kertváros legszebb részén jelöltek ki telket, és az volt az eredeti elképzelés, hogy az altemplomban sírhelyeket építenek, majd ezek eladási árából fedezik az építkezés költségeit. A terv azonban nem valósult meg.³

A Rákospalotáról kijáró lelkész mindent megtett a közösség szervezése érdekében: sorra alakultak a katolikus egyesületek: ekkor jött létre a Szívgyárda, a Credo, a KLOSZ stb. helyi szervezete. A templomépítő bizottság megkezdte az építkezésre a gyűjtést, ami többek között az állami iskolában tartott rendezvényeken, az Ifjúsági Csoport műsoros estjein volt eredményes.⁴

1944 februárjában Oetter György maga kérte, hogy Rákospalotán a Szilas-pataktól északra eső területeken a főplébániától külön választva alakuljon önálló kertvárosi lelkészség. Láta ugyan, hogy a háborús években a lakosság nem növekedett, de az volt a véleménye, ha béke lesz, újra megindul a területen az építkezés. Jelentette a püspöknek, hogy az építendő templomra 19 000 forint gyűlt össze, és újabb 12 000-re van ígéret. Hozzá fognak járulni a munkálatokhoz az itteni iparvállalatok is, így biztosan rendelkezésre áll majd 40 000 forint.

¹ BUZA 1995. 123. o.

² VPL Acta Parochiarum. Rákospalota 36/1943.

³ VARGA 1997. 283. o.

⁴ Spacsek Katalin a plébániai Historia Domus alapján *Árpádházi Szent Margit templom. Rákospalota-Kertváros* címen brosrút állított össze. Ahol nem jelöltük meg a forrást, az adatokat ebből vettük (a továbbiakban: SPACSEK 2004).

1. kép. Rákospalota-Kertvárosi Árpád-házi Szent Margit-templom (D. F. M.)

A város képviselő-testülete még 1943-ban adott egy területet templom céljaira, de a vármegyei jóváhagyás és a telekkönyvi átírás még nem történt meg, így a Fővárosi Közmunkák Tanácsa sem adott engedélyt az építkezés megkezdésére. A hívek joggal féltek attól, hogy a bizonytalan helyzetben a pénz elértéktelenedik. Ezért elhatározták, hogy engedélyhez nem kötött szükségképpen építenek, ami később katolikus kultúrház lesz. Löffler Ferenc építési vállalkozó ajánlatot tett a munkára: ha megkapja a jelenleg rendelkezésre álló pénzt, a hiányzó összeget pótolja, és azt az egyházközség 1946-ig kiegyenlíti. A terv nem valósult meg, amiről a plébános 1944. október 18-án beszámolt az illetékes váci püspöknek.⁵

1944 júliusától a kijáró lelkész, Nemes István lakást bérelt a Kertvárosban, de a püspök nem egyezett bele kiköltözésébe, mivel ott nem volt napi misézésre lehetőség, mert működő iskolában ezt csak vasárnaponként és ünnepnaponként lehetett megoldani. Oetter azonban nagyon fontosnak tartotta, hogy káplánja minél többször találkozzék a hívekkel, ezért igyekezett meggyőzni a püspököt a kiköltözés szükségességéről.

Ismételten sürgette az önálló lelkészség (*curatia*) megalakítását, aminek anyagi feltételeire is javaslatot tett. Kertvárosban az állami iskolában volt hitoktató, aki az államtól fizetést kapott. Oetter azt kérte, ezt az állást foglalja el a lakossággal jó kapcsolatot kialakított Nemes István, aki egyúttal ellátná a lelkési feladatokat is. Utóbbiért a szükséges alapfizetést a rákospalotai egyházközség biztosítaná. Az akkor szolgálatban lévő kertvárosi hitoktató pedig az ő káplánja lenne a Nagyboldogasszony plébánián.

Oetter szerint ennek a megoldásnak az lenne az előnye, hogy a háború után az egyházközség könnyen elő tudná teremteni a templom és a lelkészlak építéséhez szükséges fedezetet, hiszen a lelkész ellátása semmiféle anyagi terhet nem jelent számukra, a hely-

⁵ VPL Acta Parochiarum. Rákospalota-Kertváros 741/1944.

ben tartózkodó Nemes István pedig tovább szervezhetné híveit. Hátrány lenne viszont, hogy keresztelni, esketni az iskolában nem tudnak, nem lesz anyakönyvezés, így a vasárnapi szentmiséken és a betegek ellátásán kívül minden plébániai teendőt továbbra is a Nagyboldogasszony-templomban fognak végezni.

A püspök Fekete Ferenc esperes, pestújhelyi plébános véleményét is megkérdezte, aki, mivel közel lakott, igen jól ismerte az itteni körülményeket. Helyeselte a tervet, de felhívta a figyelmet arra, hogy az iskolai vasárnapi misézés is bizonytalan. A háborús időben az iskolából esetleg hadikórház vagy menekültszállás lesz, és akkor megszűnik ez a lehetőség is. Ezért kötelezni kell a kiköltöző lelkészt arra, hogy mielőbb szerezzen helyiséget szükségképpen céljaira. A felhozott indokok alapján az említett feltétellel 1944. november 1-jén a püspök engedélyt adott az önálló Rákospalota-Kertvárosi lelkészség működésére.⁶

Határai lettek: észak felől az alagi és fóti plébánia határa, keleten a (Régi) Fóti út, délen a Szilas-patak, Közvágóhíd út, Mogyoródi út, nyugaton a MÁV vonala. A hívek 1945 szeptemberében kérték, növeljék meg a lelkészség területét. Ne a Szilas-patak legyen a határ, hanem a patakon túli, háromszög alakú terület – a vasút és a Károlyi Sándor út között – szintén tartozzon hozzájuk. A püspök nem teljesítette a kérést, arra hivatkozva, hogy a Szilas-patak természetes határ. A hívek száma pedig a békés időszak beköszöntével növekedni fog, mert a Kertvárosban újabb fejlesztések és építkezések lesznek.⁷

A háború idején Fekete Ferenc esperes aggodalmai beigazolódtak. 1945. január 6-án az iskolát, ahol éppen szentmise folyt, két aknatalálat érte, majd az oroszok lefoglalták az épületet. Ezért Nemes István lelkész február 26-án a kápolna berendezését átvitte a Károlyi Sándor utca 73. sz. alatti házba, ahol maga is lakott. Itt alakította ki a szükségképpénát. A kántor, az állami iskola igazgatója és az egyházi ingyen látták el a teendőket, a helyi Nőegylet gondoskodott a takarításról, a miseruhák rendben tartásáról. A lelkész azt kérte a püspöktől, hogy az állandó misézőhely megoldása után keresztelőt, esküvőt, temetési szertartást is itt tarthassanak, illetve az Oltáriszentséget is a szükségképpénában őrizhessék. A püspök megadta az engedélyt, és ezzel a lelkészség továbblépett az önállósodás útján.⁸ Ettől kezdve anyakönyveztek, vezették a Historia Domust és a Status Animarumot is.

Nemes István 1945. évi július 15-i lelkészi jelentésében a háború után a vallási élet megindulásáról, a napi szentmisékről, az elsőáldozók nagy számáról írt. Gondot okozott számukra, hogy a várostól 1943-ban templomépítésre kapott, 800 négyszögöles telek még mindig nem volt a lelkészség nevében. A vármegyétől 1944 novemberében megérkezett az adományozás jóváhagyása, de a háborús viszonyok között 1945. január 1-jéig nem történt meg a telekkönyvezés. A január 1-jén hivatalba lépő új rákospalotai városvezetés mint rendezetlen ügyet visszaküldte a megyei törvényhatóságnak. A lelkész és a templomépítő bizottság bízott benne, hogy részükről az újabb döntés pozitív lesz annak ellenére, hogy a közgyűlésben már a baloldali erők voltak túlsúlyban.⁹

1945. november 21-én sor került az egyházközség alakuló ülésére. A képviselőtestület tanácskozásain a templomépítés, illetőleg a szükséges pénz összegyűjtése volt a

⁶ VPL Acta Parochiarum. Rákospalota 5981/1944.

⁷ VPL Acta Parochiarum. Rákospalota-Kertváros 3163/1945.

⁸ VPL Acta Parochiarum. Rákospalota-Kertváros 1869/1945.

⁹ VPL Acta Parochiarum. Rákospalota-Kertváros 1871/1945.

2. kép. Rákospalota-Kertvárosi
Árpád-házi Szent Margit-templom belülről (D. F. M.)

hitélet újabb fellendüléséről, a háború után újjászervezett egyesületek megerősödéséről és a közösség anyagi helyzetéről számolt be. A szükségképpén három 120 cm-es – Jézus Szíve-, Szűz Mária-, Szent József- – szobrot vásároltak, oltárterítőket, miseruhát stb. vettek, gyűjtöttek keresztútra és harmóniumra is. A kápolnát a perselypénzből fenn lehetett tartani. Az egyházadót önkéntes adományként kezelték a korábbi határozat értelmében. Ebből csak 10%-ot vontak le a pénzbeszedők díjazására, a többi a templom-építési alap részét képezte. A lelkész, a kántor, a harangozó a továbbiakban is ingyen végezte munkáját.

Az infláció alatt is érkeztek önkéntes adományok, amin azonnal, új és bontásból származó építőanyagot vettek, hogy ne vesszen el a pénz. Úgy is vásároltak, hogy a hívek átadták ékszereiket, mert néhány kereskedőnek csak aranyban lehetett fizetni. A helyi kommunista párt le akarta foglalni az összegyűlt téglát, gerendát, vasat stb. a sérült házak helyreállításához, de ezt megakadályozták. Ezután nem tudtak venni több építőanyagot, hanem az egyre romló pénzen ruhaneműt vásároltak, amit a forint megjelenése után sikerült értékesíteni.

A Kertvárosban ezekben az években főként női egyesületek működtek. A férfiak, elsősorban a fiatalok féltették állásukat, és nem vettek részt a szervezetek munkájában. Legerősebb a Nőszövetség volt, amelynek tagjai politikai akciókban is részt vettek. Tiltakoztak a miniszterelnöknél és a belügyminiszternél a tankönyv-monopólium ellen, kérték az egyházi iskolák, a kötelező hitoktatás fennmaradását stb. A másik női egyesület, az említett KLOSZ tagjai szociális tevékenységet fejtettek ki elsősorban. A Szívgyárdában szintén nők, főként fiatal lányok tevékenykedtek. A felnőtt férfiaknak újjászervezték a Credót, de a fiúknak nem volt külön egyesületük.¹⁰

1946 őszen megtörtént a templom alapkövetétele, és 1947-ben elvileg elrendeződött a telek ügye is. A vármegyei vezetőség, majd az új polgármester, Szócs Áron jóváhagyta az 1943. évi adományozást.¹¹ A templom építésére Löffler Ferenc és Spirák György építési vállalkozókkal kötöttek szerződést, a kőművesek pedig Gyimesi László és Paulusz Sebestyén voltak. 1947-ben felhúzták a falakat, 1948-ban elkészült a tető, 1949-ben az

téma. A Nagyboldogasszony plébániától külön választották a Kertváros adóját, hogy az is az építkezésre fordítható legyen. Azonban a lakosoknak kevés volt a pénze, az egyházi adónak csak 50–55%-a folyt be. Nemes István is lemondott lelkési jövedelméről, és a továbbiakban csak a hitoktatói fizetésből kívánt megélni. Az volt a javaslata, szüntessék meg az egyházi adót, és a hívek csak a templomra adakozzanak, amit nyilván a korábbinál szívesebben tesznek.

1947 februárjában a püspök számára készült jelentésben a lelkész a

¹⁰ VPL Acta Parochiarum. Rákospalota-Kertváros 1051/1947.

¹¹ VPL Acta Parochiarum. Rákospalota-Kertváros 6939/1947.

ablakok és a vakolás. A templomot eredetileg plébániának tervezték, amelyben a bérelt házhoz hasonlóan kápolna is lett volna. A politikai helyzet azonban nem tette lehetővé, hogy a következő években külön templom is épüljön, ezért tértek el az eredeti koncepciótól.

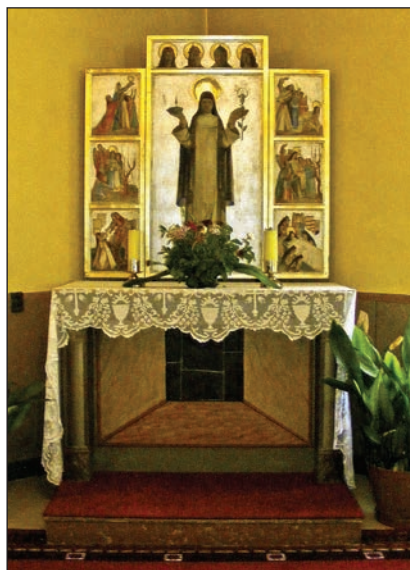
Az építkezés befejezése után a szükségkápolna berendezését Nemes István átköltöztette. 1949. november 6-án Pétery József váci püspök a félkész templomot Árpád-házi Szent Margit tiszteletére megáldotta, mert különben vissza kellett volna adni a városi telket. Ennek végleges telekkönyvezésére csak 1958-ban került sor. 1950-ben, a szerzetesrendek feloszlata után államosították az istvántelki öregekotthonát, a Stephaneumot, és a kápolnájában lévő oltárt, padokat a kertvárosi templom kapta meg. 1954-re sikerült befejezni az építkezést, amihez a templom alapból kölcsönt vettek fel.¹²

Az 1960-as évek végén az épület egy részét leválasztották, ahol a fűtés megoldható volt, és itt tartották a hétköznapi miséket. 1967-ben a lelkészség a jelenlegi lakásba (Károlyi Sándor út 105.) költözött, amelyet Nemes István adott át az egyházközségnek. A lelkész egészségi állapota időközben megromlott, és a korábban a MÁV-telepen szolgáló káplánt, Kádasi Istvánt adták mellé segítőül. A lelkész 1974. július 1-jétől nyugállományba vonult, majd a következő évben meghalt.

Kádasi Istvánt ekkor a püspök önálló lelkésznek nevezte ki, aki nagy lendülettel fogott hozzá a további templomépítési, díszítési munkákhoz. 1975-ben a budafoki Jézus Szíve plébániától kaptak adományt: egy szárnyas oltárképet, amit a főoltáron helyeztek el.¹³ 1976-ban elkészült a torony, három harangot vettek: Szent Margit, Kis Szent Teréz, Szent Mihály tiszteletére. A szentelés 1977-ben történt. Ebben az évben vezették be a vizet a sekrestyébe és a templom melletti területre, ahol a locsolás megoldása után parkot létesítettek. 1978-ban az ablakok felső részére színes üveg került, az apostolok szimbolikus képével. A következő évben, a főoltár mellett második oltárt állítottak fel, Zarándok Szűz Mária tiszteletére.

A váci püspök 1979-ben a kertvárosi lelkészséget plébánia rangjára emelte, és első plébánosnak az ott szolgáló Kádasi Istvánt nevezte ki. Kádasi ebben az évben kerületi esperes helyettes, 1984-ben tiszteletbeli kanonok, 1986-ban esperes lett.

A templom korszerűsítése a gáz bevezetésével folytatódott. 1986-ban keresztelőkutat vásároltak, a következő évben az addig csak betonos padlóra műanyag borítás került. 1989-ben bekerítették és tovább építették a parkot. A munka meghozta eredményét. 1992-ben országos pályázatot hirdettek a legszebb templomkért cím elérésére, amikor a kertvárosiak a III. helyezést érték el. A jutalom 20 000 forint értékű örökzöld fa és cserje volt.

3. kép. Rákospalota-Kertvárosi Árpád-házi Szent Margit-templom főoltára (D. F. M.)

¹² VPL Acta Parochiarum. Rákospalota-Kertváros 2815/1954.

¹³ Készítője sajnos nem ismert.

A plébánia az 1993-as egyházmegyei határok rendezése során a Váciból átkerült az Esztergom-Budapesti Főegyházmegyéhez. 1994-ben a kertben Lourdes-i barlangot is építettek, majd 2001-ben ugyanott Jézus Szíve-szobrot állítottak fel. 1999-ben ünnepelték a templom felszentelésének 50. évfordulóját. A méltó ünnepléshez 1998-ban felújítási munkák kezdődtek. 2001-ben a templomba új csillárok kerültek, majd a következő évben gyűjtést kezdtek az altemplomra és az urnatemetőre, amit még Kádasi István plébános idejében 2003-ban adtak át. Az altemplomban oltárt és padokat is elhelyeztek, így ott misék tartására is volt lehetőség.

A sokat dolgozó plébános 1999-ben pápai káplán kitüntetést kapott, de nem maradt el az állami elismerés sem. Kádasi István 2002-ben a XV. kerület díszpolgára lett, majd a Magyar Köztársaság Aranykereszt kitüntetését is megkapta. 2005. augusztus 1-jén vonult nyugállományba.¹⁴ A következő évben Feldhoffer Antal, 2006-ban a brüsszeli Magyar Katolikus Misszió volt főlelkésze, Galambossy Endre volt a plébános, 2007-ben pedig a lengyel származású Nowaczek Máriusz kapott kinevezést.

2006-ban jelentős felújítás történt a templomban, aminek anyagi alapját egy 11 millió forint értékű hagyaték biztosította. Feldhoffer Antal plébánossága idején készült el a füstjelző és riasztórendszer, a villanyvezetékek cseréje és a világítás korszerűsítése. Galambossy Endre alatt folytatódtak a munkák, és 2006 karácsonyára az alábbiakat végezték el: a templom padlóját leszigetelték, kicserélték a gázkonvektorokat, körben parapetfal lábazatot alakítottak ki, a csillárok alá rozettákat szereltek, újrafestették a templomot és a sekrestyét, mázolták a nyílászárókat. Kicserélték az ablakrámákat, új, beépített sekrestyeszekrényt készítettek. Miseruhákat, liturgikus tárgyakat, énekes imakönyveket vásároltak.

2006 tavaszán kijavították a toronyórát, újra üzembe helyezték a leállt harangokat, új, sokoldalú automata harangrendszert szereltek be. 2007-ben a kerületi önkormányzat támogatásával kétmanuális, pedálsoros, elektromos orgonát vásároltak két hangfallal. Vettek egy kézzel festett Árpád-házi Szent Erzsébet-szobrot, ezenkívül egy monstrancia és egy Prágai Kis Jézus-szobor képvisel még művészi értéket. Galambossy Endre templomi kórust szervezett, ezenkívül jelenleg Karitás csoport és Rózsafüzér társulat működik még a plébánia területén. Jelenlegi határai: városhatár – Nyugati pu.–Dunakeszi alsó vm. vasútvonal – Szilas-patak – Régi Fóti út.¹⁵

Archontológia

1944–1974	Nemes István
1974–2005	Kádasi István
2005–2006	Feldhoffer Antal
2006–2007	Galambossy Endre
2007–2009	Nowaczek Máriusz lublini egyh.
2009–	Tóth Zoltán Fülöp OCD

DÓKA KLÁRA

¹⁴ BEKE 2008. 338. o.

¹⁵ Schem. 2007. 408. o